

פרוייקט תיעוד המאבק להצלת יהודי סוריה ולבנון

ראיון עם אהרון שמש, חיפה

תאריך: 24.10.2001

מראיין: אריה כהן

אריה כהן: מר שמש, אני מבקש בתחילת הראיון שתספר על ההגעה שלך לארץ. אני הבנתי בשיחה המקדימה שהגעת דרך בירות.

אהרון שמש: השנה היא שנת 45'-46'. למדתי בבית ספר אליאנס.

ש: בחלב?

ת: בחלב. גם אני התחנכתי לפני זה בבית ספר תלמוד תורה בעיר חלב. זו עיר תוססת, קהילה יהודית חמה, והרבה חברים. לפתע פתאום אתה רואה הרבה חברים שלך נעלמים. לא לשכוח שכמה חודשים קודם נגמרה מלחמת העולם השנייה, כאשר בתהליך המלחמה הערבים כל הזמן איימו עלינו וכמה פעמים ניסו לפרוע בנו. לדוגמה – אם ישבנו בבית הספר הם באו ושברו את דלת הכניסה וניסו לפרוץ. לא היו טלפונים, עד שהזעיקו והגיעה משטרה תמיד לקח קצת זמן. זה כבר הכניס לנו פחד לא להישאר בארץ. ש: כן.

ת: אני זוכר גם מקרה שבבית שלי איפה שאני גרתי גרנו בחצר שכל המשפחה, כל אחת היה לה את החדר שלה, וליציאה מהבית היית צריך להיכנס לחצר שעמדה בה באר מים, ולצאת מהשער החיצוני. כאשר יום אחד תקפו אותנו ערבים וניסו לפרוץ את השער לכניסה אלינו.

ש: הראשית.

ת: הראשית, על מנת לפרוע בנו. פוגרום בוא נקרא לזה. המזל שלנו שההורים שלי הם ידעו לשמן את בני דודינו השכנים, והם תמיד חשו לעזרתנו. הם דאגו לנו יותר מיהודים, בוא נגיד. יותר מהמשטרה.

ש: ב-1945 היית בן כמה?

ת: הייתי בן שמונה, תשע, משהו כזה.

ש: שמונה, תשע.

ת: הדברים האלה בכל זאת מכניסים לך פחד. אין לך מה לחפש פה, אין לך עתיד. האמת חשבנו על אמריקה. אבל לא ידענו איך להגיע לאמריקה. אז הבררה היחידה היתה זה דרך עלית הנוער. כאשר לחצנו, אז הביאו

ש: כשאתה אומר לחצנו אתה מתכוון על ההורים?

ת: לחצנו על ההורים וגם בבית הספר המנהל של בית הספר קראו לו שחבר. לימים הוא היה ראש הקהילה בארגנטינה. בארגנטינה הוא התקדם, הוא הגיע לארגנטינה אני שמעתי ... אני מתאר לי שהוא היה גם ראש הקהילה החלבית. והוא עבר לזה.

ש: באיזו שנה הוא עבר, אתה זוכר?

ת: אין לי מושג. מה שאני זוכר שכל הדברים האלה, הפוגרומים, בערבית קראו לזה "מזאהראת". הם היו עורכים, יצא לי גם כמה פעמים, היינו נועזים, הייתי עם החבר שלי נכנסים בתוך המזאהרה, גם תופסים

מקל, מרימים למעלה והיינו בפנים הולכים כאילו אנחנו ערבים. ככה שלא הרגישו בנו ... ערבים. אין לנו פה

ש: בעברית מזאהראת זה מצעד או

ת: מזאהראת זה הפגנות. אז היו מזאהראת נגד הצרפתים בכל מיני קללות. אם אני אתן, אני עדין זוכר עוד כמה סיסמאות שהיינו חייבים לצעוק שידעו שאנחנו ערבים, שלא יחשבו שיהודים. למשל: "דה-גול אָפּל מחלוטאת תלאת אוחתו שרמוטה". אתה יודע, בצעקות. כמו שהיום אתה יודע "בְּדָם אליהוד, נטבח אליהוד" וזה וזה. היו להם כל מיני הפגנות נגד הצרפתים, נגד הזה. כל פעם אצלם זה היה מתהפך. הם היו ערבים כמו זיקית. פעם אוהבים את הצרפתים, אז למדנו צרפתית בבית הספר.

ש: פעם אנגלית.

ת: פעם אנגלית כשהאנגלים באו, חשבו שהאנגלים יתנו להם יותר, אני לא יודע. היום אני מנתח את זה כך. ואז הם היו כאילו נגד הצרפתים ובעד האנגלים.

ש: ומתי גמלה אצלך ההחלטה להצטרף לאחת החבורות היוצאות?

ת: יפה. האמת זה התחיל ככה – בבית הספר הביאו לנו פתאום יום אחד מדריך שהתחיל ללמד אותנו עברית. זה היה בשבילי חדש, כי הוא לימד אותנו אלף בית בעברית. האמת, אנחנו ידענו, היינו חכמים, למדנו גמרא כבר, למדנו כבר גמרא ב...

ש: יונה כהן אתה מתכוון?

ת: תלמוד תורה.

ש: כן, אתה מתכוון למדריך יונה כהן?

ת: אני לא זוכר את השם שלו.

ש: אה, או. קיי.

ת: הוא בא ולימד אותנו משפטים. הוא היה דובר ערבית והתחיל ללמד אותנו עברית בסיסית. האמת העברית שהוא לימד אותנו היא עזרה לנו. הוא לימד אותנו לכתוב, לימד אותנו זה. כי עד אז כתבתי צרפתית וערבית. דבר נוסף, כל בוקר היית בא לכיתה, חסרים כמה תלמידים. איפה התלמידים? אז ידוע, נעלמו. הם הגיעו לארץ. הלחץ שהפעלנו על ההורים, עד שיום אחד אבי הסכים ואמר לי – אני אשלח אותך בתנאי ש, אז הבן-דודה שלי הוא יותר מבוגר ממני בחצי שנה, רצה לעלות יחד איתי. כאשר לפנינו נסעו שני בני דודים מצד האמא. וזה שניים גם כן מצד האמא.

ש: כן.

ת: ראינו כולם נעלמים, הסכימו לשחרר אותנו. רשמו אותנו. אני לא יודע את הפרוצדורה. אני יודע שיום אחד, בוקר אחד, אבי לקח אותי בבוקר, על הבוקר אפשר להגיד, מוקדם מוקדם בבוקר לפני הזריחה, שם אותי באוטובוס והאוטובוס הזה היה אמור להוריד אותי בבירות. אני לא ידעתי איפה זה בירות, לא יודע איפה כלום. היינו שני ילדים קטנים. ככה נסענו לאורך כל היום. הנהג היה צריך להגיד לנו כשנגיע לבירות. באמת ככה נסענו לאורך היום – חומץ, חמאת. אתה יודע, עברנו, התחלנו לראות את הים פעם ראשונה.

ש: באוטובוס היו כולם ילדים יהודים?

ת: לא. ערבים.

ש: אוטובוס רגיל.

ת: אוטובוס רגיל. נסע, מעלה נוסעים, מוריד נוסעים. אנחנו ישבנו, מחכים שהנהג יגיד לנו שהגענו לבירות. היינו שני ילדים בסוף. כשהגענו לבירות אז היינו צריכים לשאול איפה זה בית הכנסת. כי אמרו לנו שהתחנה היא לא רחוקה מבית הכנסת. באמת איך שהגענו לבירות הלכנו איזה מאה, מאתיים מטר, לא רחוק באמת. ראינו את בית הכנסת, שם כבר חיכו לנו כי ידעו שמגיעים לשם יהודים. לקחו אותנו, טיפלו בנו במשך כארבעה ימים.

ש: הזכרת קודם שגרת בביתו של משה כהן, נכון?

ת: כן. אנחנו בבית הכנסת אכלנו את הארוחות בוא נגיד, התפללנו כי היינו שומרי מסורת, ולישון לקחו אותנו לישון בבית מול בית הכנסת. כאשר יום אחד, ואחרי יום אני זוכר הבן-דודה שלי מרדכי שנסעתי יחד איתו, הוא התחרט שהוא בא והחליט לחזור לסוריה. אז הוא אומר לי – אהרון, בוא נחזור. אז אמרתי לו - אתה יודע מה, אנחנו כבר הגענו, ניסע לישראל, נראה. לא טוב, מקסימום נחזור. שכנעתי אותו. באמת כעבור יום בצהרים, בשתיים בצהרים

ש: תאריך אתה זוכר אולי?

ת: לא זוכר את התאריך. זה היה בסוף הקיץ. היינו

ש: של '46 או '45?

ת: סוף '45 או '46. אני חושב '45 או '46, אני קצת מבולבל. כי אני עוד זוכר את סיום מלחמת העולם השנייה שהיה צעקות והיה שמח.

ש: הבנתי. אז כנראה זה בסוף, באוגוסט '45.

ת: כנראה. אני עוד זוכר שכל הזמן הערבים השכנים שלנו, אני מוסיף עוד משפט – עוד מעט יבואו הגרמנים ואנחנו נחסל אתכם. תמיד היו, הם היו מדברים ערבית. אנחנו הבנו טוב ערבית. שפת האם שלנו של ההורים אז. טוב, כמו שאמרתי יום אחד בצהרים הוציאו אותנו במונית. באה מונית ליד הבית. לקחו אותנו

ש: זה בואדי אבו-ג'מיל?

ת: בואדי אבו-ג'מיל. באזור של בית הכנסת. נסענו, אז כאילו חשבתי עושים לנו טיול בעיר. פתאום הוציאו אותנו לטיילת של בירות, שפת הים. עמדנו והסתכלנו על הים כי היינו ילדים. עד אז לא ידענו מה זה ים. ראינו ים, פעם ראשונה ראיתי אותו כמה ימים קודם בדרך מחלב להנה. חלב יש לזכור היא בפנים שם אדמה חמרה.

ש: כן.

ת: פתאום נעצרה על ידנו איזו משאית קטנה בדפורד בלי אף, האוטומובילים של הבריטים, ואנחנו רואים שמים עליה ברזנט. היה גבר אחד עם מדים. אנחנו רק ראינו אחד עם מדים נבהלנו. אנחנו הפחידו אותנו לא להתקרב לאנשים עם מדים. פתאום הבחור שעל יד, עם הבחור הזה של המדים, אומרים למדריך שלנו – יאללה, תבואו. באו, הרימו אותנו, זרקו אותנו באוטו. סגרו את הכיסוי מאחורה והתחלנו לחזור חזרה כאילו לכיוון בירות, לא הבנתי. כאילו חזרה לתוך העיר. נסיעה של שעה וחצי עד שעתיים. כאשר האוטו

נעצר אני מסתכל דרך החור של הברזנט קדימה ... תעצור גבול לפניך, מטולה. הבנתי שהגענו לפלסטין. זה היה מטולה. היו צעקות, מילה פה מילה שם, והאוטו נכנס פנימה. אנחנו לא יודעים עדין עוד שום דבר. האוטו עוצר, נכנס רוורס, ופתאום אנחנו רואים את עצמנו במתבן של קיבוץ דן.

ש: במתבן של קיבוץ דן?

ת: קיבוץ דן. אני זוכר את המילה דן, כי זו המילה, המקום הראשון שלמדתי – קיבוץ דן. הבדפורד שהוריד אותנו הסתלק מיד. רק הוריד אותנו, שמעתי כאפות ונעלם. אנחנו חשבנו

ש: מה שמעת?

ת: יעני כאפות כאילו סלאמאת, שלום, נעלם האוטו. פתאום שקט. אנחנו קרוב ל-12 ילדים היינו באזור הזה, במתבן. פתאום באו, לקחו אותנו, האכילו אותנו, רחצו לנו את הפנים ... נתנו לנו מגבות, התרחצנו. איכשהוא השתדלנו לישון שם. למחרת לקחו אותנו בכל קבוצה של כמה ילדים עם האוטובוס. מתברר הנחיתו אותנו באיילת השחר. בפרדסים של איילת השחר. ככה ישבנו שם קרוב לארבעה ימים וכל יום באים

ש: באוהלים ...

ת: באוהלים. בתוך הפרדסים. פעם ראשונה שראיתי עץ שנותן תפוח עץ. יעני מטע של תפוחי עץ. פעם הייתי, לא ידעתי, חשבתי ירד מהשמים, לא ידעתי מאיפה זה בא. ישבנו איזה ארבעה ימים. בינתיים, תוך כדי ארבעת הימים האלה, כל יום התווספו אנשים. ראית כל יום ...

ש: משפחות שלמות. לאו דוקא ילדים.

ת: משפחות, ילדים, נוער. כאשר לילה אחד מגיעה שיירה של אוטובוסים ואנחנו עולים על האוטובוסים. אנחנו לא יודעים מה מו מי. האוטובוסים נוסעים. התברר שהאוטובוס נסע לכיוון ראש פנה, ולפני ראש פנה באיזה קילומטר או שניים עצרו, הורידו אותנו, והאוטובוסים המשיכו לא יודע לאן. ... אנחנו התחלנו לטפס, אני משחזר את זה היום

ש: לוואדי .. ראש פנה.

ת: על הר כנען, לתוך ואדי, בשביל לעקוף את ראש פנה ולהגיע להר כנען למעלה. כי בראש פנה יותר מאוחר נודע לי שהיתה שם תחנת צ'ק פוסט של האנגלים.

ש: כן.

ת: עלינו למעלה. הלכנו בקוצים וכולה באנו עם סנדלים. חשבתי ישראל זה קרוב. יוצאים מדלת נכנסים לדלת.

ש: כן.

ת: הסנדלים נקרעו אני זוכר ובן-דודתי התחיל לבכות ובכלל שמעת ילדים החזיקו אותם, הרגיעו אותם. עד שהגענו לאיזה חדר באיזה אחת, שתיים בלילה.

ש: ב-?

ת: על ההר למעלה באיזה חדר.

ש: אחרי ראש פנה?

ת: כן, עקפנו את ראש פנה. נרדמנו. אני זוכר פתאום התעוררתי, מעירים אותי, אני רואה שאני ובן אחותי לבד. מתברר כולם כבר היו באוטובוס, רק אנחנו היחידים שנשארו. הלכו כנראה וספרו, חסרים עוד שניים. הביאו אותנו. אין לי איפה לישון באוטובוס. לא היה לנו כסא. ישבנו על הרצפה. נסע האוטובוס הזה כל הלילה, אני לא יודע כמה זמן, עד שהגענו לקיבוץ יגור. שבע בבוקר נכנסנו, לקחו אותנו לחדר האוכל. מאילת השחר כבר עברנו, הסברתי. באילת השחר היינו ארבעה ימים. עברנו את ראש פנה, הגענו עכשיו ליגור.

ש: תרשה לי כאן לשאול – באיזה שהוא שלב עשו לכם רישום מי אתם, מה השם שלכם וכולי. פרטים טכניים. נתנו לכם איזו תעודה ביד או משהו?

ת: שום דבר. עברת בינתיים את השלב הזה מה שאני מדבר ממדריך למדריך, כאילו כל אחד מקבל והתפקיד שלו להעביר אותך הלאה.

ש: הבנתי.

ת: שרשרת.

ש: ביגור?

ת: הגענו ליגור, אכלנו ארוחת בוקר, ופה פתאום לקחו אותנו קבוצות של שלושה ילדים לחיפה. הורידו אותנו בקולנוע אמפיתאטרון ליד ההסתדרות.

ש: רחוב החלוץ שם?

ת: ברחוב החלוץ. אני נזכר בקולנוע. הכניסו אותנו

ש: עכשיו אני רוצה כאן להיות, הכניסו אתכם ממש לתוך בית הקולנוע באמפיתאטרון?

ת: זה היום, היום אני רואה את זה כקולנוע, אבל אז הכניסו אותנו מדלת צדדית. אני רואה שאני יושב על כסאות והם יושבים מולי על הבמה.

ש: אה, אז זה כן היה בית קולנוע.

ת: כן, הקולנוע עבד, כן. הקולנוע כנראה עבד. זה היה ...

ש: גם אז השם שלו היה אמפיתאטרון?

ת: לא, לא ידענו בכלל שקוראים לו אמפיתאטרון.

ש: אהה, או.קיי.

ת: רק הביאו אותנו להסתדרות. בהסתדרות עשו לנו פה כבר את הרישומים. פה כבר ...

ש: מי קיבל אותך, אתה זוכר?

ת: אני לא זוכר. היו הפקידים ...

ש: דיברו איתך בערבית גם?

ת: דיברו איתנו ערבית. קצת עברית, ערבית בעיקר. כי הבנו שאלה אנשים ש

ש: משלנו.

ת: תיקשרו איתנו. לקחו אותנו לאתא, אני זוכר, בהרצל.

ש: מה זאת אומרת? אה, ברחוב הרצל?

ת: חנות אתא, זו חנות אתא שהיא עם בגדים. קיבלנו לבנים כי אנחנו ...

ש: על יד בית הכנסת הגדול שם, נכון?

ת: כן. לפני בית הכנסת מצד ימין. תלוי מאיפה אתה בא. אם אתה בא מארמון

ש: אני בא מ

ת: עלית מאמפיתאטרון ... ימינה, לקחו אותנו באמת ברגל. נתנו לנו לבנים, מגבות, בגדים קצת. ואנחנו

עדיין, אני מזכיר לך שאנחנו כבר לא התרחצנו

ש: מקיבוץ דן.

ת: מקיבוץ דן. כי בבירות היינו מתרחצים שם אצל היהודים. אז כמו שאמרתי קיבלנו בגדים, ולקחו אותנו

מפה באותו יום אחרי הצהריים, נסענו כבר לקיבוץ זייד, יפתח זייד אם שמעת על זה.

ש: גבעות זייד.

ת: גבעות זייד. המדריך, עד היום אני זוכר את השם שלו, יפתח זייד.

ש: השם שלו היה יפתח זייד?

ת: כן.

ש: זאת אומרת מהמשפחה, ממשפחת זייד.

ת: מהמשפחה, משפחת זייד. לקחו אותנו לגבעות זייד.

ש: כן.

ת: פה גרנו באוהלים.

ש: כמה מחנה של, כמה ילדים הייתם?

ת: היינו כבר כמות. ראיתי את עצמנו היינו אולי מאה אנשים אולי.

ש: מאה ילדים?

ת: הגענו כן לכמויות. הגענו אני חושב לכמות של מאה ...

ש: כשאתה אומר ילדים אתה מתכוון בגיל שלך, שמונה תשע, עד?

ת: כן, ויותר גדולים.

ש: אפילו שבע-עשרה?

ת: שיבצו אותנו באוהלים. פה התרחצנו והתלבשנו כמו בני אדם. מפה מיינו אותנו לאן אנחנו נלך. זה ילך

לקיבוץ אפיקים, זה ילך

ש: כמה זמן היית שם בגבעות זייד?

ת: ענין של כמה ימים.

ש: כמה ימים. מה עשו איתכם במשך אותם כמה ימים?

ת: האמת ברחתי אחרי יום.

ש: ברחת מהמקום?

ת: ברחנו מהמקום.

ש: למה?

ת: היה לי, סיפרתי לך, בן-אחותי, בן-דודה שלי שבא איתי, הוא הראש שלו בבריות, הוא רוצה כל הזמן

לחזור לסוריה. אז הוא אומר לי – אהרון, בוא ניסע לחיפה, יש את הדוד שלי ואת הדוד שלך

ש: מה השם שלו?

ת: שמואל שמש.

ש: שמואל שמש?

ת: כן. הדוד שלי. הבן-דוד שלי שבא איתי ששון.

ש: אה, ששון.

ת: משפחת ששון, מרדכי ששון זכרונו לברכה, נפטר לפני שנה. הגענו, הוא אומר לי – בוא נברח, בוא נברח. מה אנחנו באנו לקיבוץ? בוא נלך נחזור חזרה לסוריה להורים. שכנע אותי. בן-דוד שלי שלישי שהיה איתנו הוא החליט לא מצטרף אבל הוא יחפה עלינו. הלכנו ברגל מגבעות זייד אחרי ארוחת בוקר

ש: רק שניכם?

ת: שנינו. הלכנו ברגל דרך האדמות של קרית עמל, קראו לה, עד שהגענו לצומת שבינה ובין טבעון. איך שעלינו על הכביש אנחנו רואים אוטו צבאי. אנחנו מרימים לו יד הוא עוצר לנו. מתברר שהיה חייל יהודי. ש: למזלכם.

ת: למזלנו. חייל יהודי. לאן אתם צריכים להגיע? הוא רואה אותנו בבגדים חדשים, חשב אותנו קיבוצניקים. דיברנו עברית שבורה. אנחנו רוצים להגיע לחיפה. הוא אומר – אני לא מגיע לחיפה. ככה הבנתי ממנו. אני מגיע לצומת לא רחוק, אני אקח אתכם עד שם. בסדר. מתברר שהוא לקח אותנו עד צומת כפר חסידים. כפר חסידים יש כביש שפונה לקרית אתא, ואמר לנו – תלכו ישר, או שתעמדו ישר זה לחיפה. אם תיסע היום, זה אזור זה נקרא בלד אל-שייח', זה לפני נשר. מצד שמאל היה מלא ערבים, אוהלים וזה. אנחנו ראינו את נשר, אמרנו טוב, נלך. זה ענין של בערך כמה קילומטר. נלך. נגיע לנשר, זה חיפה. חשבנו זה חיפה. הלכנו, הלכנו, פתאום אחרינו שיירה של ערבים, ואנחנו שומעים בערבית – יש להם בגדים, "תִּעְאֵל נְשָׁלְחוּתִי", יעני בוא נפשיט אותם. לקחנו את הרגלים והתחלנו "להרים טורים" והתחלנו לרוץ. אני חושב רצתי ריצת מרתון. הם רצו, זרקו עלינו אבנים והגענו בלי אויר לנשר. לפני נשר הם כבר ראו שהם לא יכולים להשיג אותנו, עזבו. לא יודע מה היה קורה לי אם היו תופסים אותי אז.

ש: אני מבין שמאז רעיונות הבריחה ירדו ממנו.

ת: מי?

ש: מאותו בן משפחה שלך.

ת: מאותו, כן. תשמע, אני לא יודע איך הגענו. החזקתי אותו והגענו בלי אויר. תפסנו יהודי שהלך עם תיק - סליחה, זה חיפה פה? הוא אומר כן. איפה זה רחוב השמש? כי דוד שלי גר ברחוב השמש, שמואל שמש.

ש: זה בהדר נכון?

ת: כן, ליד סירקין.

ש: כן.

ת: הוא ישר ראה ששני אלה לא בסדר, מסובבים. ראה שאנחנו נושמים ואיך אנחנו מזיעים. מה קרה לכם? ... רדפו אחרינו ערבים וזה. הוא אומר – טוב, בואו איתי. לקח אותנו. ... שלא יתחילו לדבר איתנו

ש: למשרד?

ת: למשרד בנשר. נכנסנו בנשר. היתה התייעצות מסביבנו, כנראה התחלפות משמרת של העובדים, מי אלה?

ש: מה זה משרד של ההגנה או משהו?

ת: לא. משרד של המפעל.

ש: אה, מפעל.

ת: מפעל נשר.

ש: הבנתי.

ת: בסוף התנדב אחד לקחת אותנו לדוד שלי בחיפה. אמרנו תודה רבה, שוקראן, שוקראן. כי מה שלא דיברו איתנו, לא יודעים, לא מבינים, לא זה. ראו שאנחנו קצת לא בסדר, לקחו אותנו באמת לדוד שלי. הגעתי, באמת הבן אדם הזה כל הכבוד לו, הביא אותי לדוד שלי. באתי והיו אוכלים אז ארוחת ערב

ש: מי הדוד שלך?

ת: שמואל שמש. אח של אבא שלי.

ש: אח של אביך. כמה זמן הוא כבר היה בחיפה?

ת: הוא כבר היה בארץ, בחיפה, והולך וחוזר. הוא כבר, והוא ידע שאני צריך להגיע. האמת הוא גם פגש אותי באמפי. שכחתי לציין, כשהגענו לאולם הוא בא, פגש אותי ואמר לי שהוא יטפל בי, יהיה איתי בקשר. אל תדאג, לאן שיקחו אותך אני אהיה איתך בקשר. פה אחרי ארבעה ימים אני פתאום בא אליו במקום שהוא יבוא אלי.

ש: כן.

ת: הסברתי לו, הוא אומר לי – איך באתם? אמרתי לו – תראה, לקחנו את הרגלים ובאנו. הוא הבין שאנחנו ברחנו. הוא תאר לעצמו שכל העולם אחרינו. אז הוא אמר ליהודי הזה שהביא אותנו תודה רבה ובאמת לקח אותי, אחרי שבאמת נחנו איזה חצי שעה, שעה, לקח אותנו להסתדרות. איך שאנחנו הגענו להסתדרות אנחנו שומעים צעקות בטלפונים מה מו. הגענו, העולם רותח. פתאום הוא אומר לו – רגע, אני חושב שהם מולי. אתה מבין, אז הוא הרגיש, אז הוא אומר לו - כן, זה השניים. מאיפה באתם? מגבעות זייד, אנחנו ברחנו. דוד שלי הסביר להם. נרגעו וזה.

ש: כן.

ת: בקיצור הסכמנו לא לברוח עוד פעם אז השאירו אותנו למשפחה כמה ימים. זה היה חג ראש השנה. הימים היו לפני ראש השנה אני זוכר. נשארנו לחג, ואחרי החג התחייבנו שהוא מביא אותנו

ש: לגבעות זייד

ת: להסתדרות.

ש: אה, להסתדרות. דרך אגב, ההסתדרות אז היתה איפה שהיא היום?

ת: בדיוק, רחוב החלוץ.

ש: או.קיי. זאת אומרת מעל האמפי.

ת: כן. טוב, הגענו, החזירו אותנו כמו שאמרתי לך לגבעות זייד, ומפה כבר החל שלב המיון, כאשר ...

ש: רק אני שאלתי אותך קודם, באותם יומיים, או אולי נודע לך, מה עשו עם כל הילדים והנוער שהיו שם? טיולים, הדריכו אותם, לימדו אותם.

ת: במקום היו מדריכים מסבירים על הארץ, מסבירים עברית, לימדו עברית. במקום לימדו אותנו עברית, משחקי חברה. התחלנו ללמוד לשיר. זה היה ענין של כמה ימים ופתאום אני רואה ששמו אותנו באוטובוס עם מלווה, הביאו אותנו למרחביה.

ש: יפה. עכשיו לפני שאתה הגעת, היה הרי שלב של מיון. עשו לכם מיון. איך המיון הזה היה? אתה הרגשת, מישהו בא ואמר – אתה הולך הנה ואתה הולך הנה וזהו?

ת: דיברו איתך, שמעו איך אתה מדבר, יודע לקרוא יודע לכתוב, מה מו מי. לפי זה החליטו זה לקיבוץ, זה למושב. אני האמת לא יודע היום איך היתה ההחלטה. אני רואה את עצמי פתאום, אנחנו שלושה בני דודים במרחביה, זה היה בשבילי טוב.

ש: אז אנחנו היינו בהסתדרות בחיפה. משם הסיעו אתכם חזרה ל

ת: מגבעות זייד לקחו אותנו למושב מרחביה.

ש: בגבעות עשו לכם מיון?

ת: כן.

ש: ואחרי המיון העבירו אתכם למושב מרחביה.

ת: כן, כאשר חלק אני שמעתי אז הלכו לאפיקים. שמענו מדברים, זה קבעו לו אפיקים, זה קבעו לו זה. אנחנו מרחביה. לא ידענו מה זה ומה זה. לא ידענו כלום.

ש: כן.

ת: במושב מרחביה חילקו אותנו למשפחות. באמת למחרת אחרי יום יומיים הביאו אותנו לבית ספר בעפולה, שם כבר מנהל בית הספר ... ידעתי שזה מנהל בית ספר, הוא על סמך הראיון שהוא דיבר איתי ועשה לי מבחן כתיבה, קריאה, צרפתית, ערבית, חשבון וכל זה, קבע שאני נכנס לכיתה ד'. יש חלק קבע לכיתה ה', חלק קבע לכיתה ג', ב'.

ש: הכל בהתאם לרמה.

ת: בהתאם לרמה ומה שהוא קבע.

ש: רק המנהל עשה את הבחינות האלה, הוא שקבע?

ת: אני זוכר שהמנהל היה עם כמה מורים שהם החליטו, ואז למדתי בכיתה ד' שזה היה בכפר ילדים.

ש: כפר ילדים?

ת: כפר ילדים.

ש: בית הספר החקלאי הזה.

ת: כפר ילדים זה לא היה בית ספר חקלאי. כפר הילדים היה מעל בית החולים העמק

ש: אה, איפה שהיום, כן, או.קיי.

ת: איפה שהוא היום. ממול היה מחנה צבאי וזה היה הלגיון הערבי. אז אני למדתי שם שנה ואחרי זה עבדנו, למעשה אני בעפולה גמרתי בית ספר עממי.

ש: הבנתי. רק שאלה לגבי כפר הילדים – שם למדתם, נכון?

ת: למדנו שנה ואחרי זה הורידו אותנו למטה.

ש: שם היה בית ספר בכפר הילדים?

ת: כן, בית ספר לילדי עובדים למטה.

ש: לילדי עובדים?

ת: קראו לבית הספר בית ספר לילדי עובדים.

ש: בכפר הילדים?

ת: בכפר הילדים, כאשר למעשה אני למדתי בכפר הילדים רק שנה. שנה אחרי זה בכתה ה' כבר ירדנו למטה.

ש: אה, לעיר עצמה.

ת: לעיר עצמה. כי בנו את בית הספר אז בתוך השיכון.

ש: הבנתי. בעצם אתה למדת בעפולה אפשר לומר את כל

ת: כן. בית ספר בעפולה, כן. בית ספר לילדים שם. כל בוקר היה אוטובוס לוקח אותנו, אוטובוס מחזיר אותנו

ש: מכפר הילדים ומחזיר אתכם.

ת: לא, ממושב מרחביה.

ש: אהה. הבנתי.

ת: מהמושב לוקח אותך מחזיר אותך.

ש: יפה. כמה ילדים הייתם סורים?

ת: היינו הרבה. אני לא, היינו אולי אני זוכר איזה קרוב לארבעים, בין ארבעים לחמישים.

ש: שחיו בכפר הילדים, במרחביה?

ת: במושב מרחביה, כן. כל המשפחות גידלו ילדים וכולם, ולאט לאט הילדים הצטמצמו במשך שנה מהקבוצה הגדולה הזו, אתה יודע, זה הצטמצם. אי התאמה וזה. לדוגמה שני בני דודים שלי שהיו איתי, אחד העבירו אותו לשפיה, והשני העבירו אותו לכפר ברוך.

ש: כן. ... קיבוץ.

ת: כפר ברוך זה מושב.

ש: למושב, סליחה.

ת: כיוונת ...

ש: ... מעיין ברוך איפה ש

ת: לא, לא.

ש: דרך אגב, אמנן שמוש זה קרוב משפחה?

ת: קרוב של אבא שלי, כן. בן-דוד של אבא שלי. אח שלו היה כותב בעיתון "אל-יום" בערבית ביפו.

ש: כן, אני יודע. אח שלו

ת: נפטר. היה כותב עיתון בערבית.

ש: טוביה או יצחק?

ת: יצחק. הוא אני פוגש אותו כשאני נוסע לשם. הוא בארועים של המשפחה, בחתונות.

ש: הבנתי. אז אם כך אני מבין שאתה לומד בעפולה

ת: בעפולה, כן.

ש: ונמצא במרחביה.

ת: כן.

ש: מתי או למה אתה עובר לכפר יהושע?

ת: לכפר יהושע העבירו אותנו, החליטו שם לגבש אותנו כגרעין הכשרה.

ש: כן.

ת: אז אני פוגש את משה ...

ש: בן כמה היית אז?

ת: הייתי כבר בר מצוה עשו לי, 13. אני זוכר שעשו לי את הבר מצוה במרחביה.

ש: כן?

ת: כן. אנחנו למדנו במושב מרחביה. שם באמת

ש: איך היחס היה מהמשפחות?

ת: אם נדבר אמת, היחס אלי בהתחלה גרוע שבגרוע. גרתי במשפחה

ש: אתה זוכר את המשפחה?

ת: לא זוכר את השם שלה. הראשונה הייתי איזה חודש וזה באמת היה אי התאמה. לתת לך דוגמה, אתה

יושב לאכול, יש להם אותו ילד בגילך שהוא אוכל משהו ואתה משהו. תבין אתה לבד את ההבדל.

ש: כן.

ת: הרגשתי, אז באתי למדריך, אמרתי לו תשמע, כך וכך.

ש: אה, אז היה לכם גם מדריך אם כך? לכל הקבוצה במרחביה היה מדריך?

ת: מדריך כן, שהיינו מתלוננים אליו. התלוננו אצלו.

ש: וחוזק מזה גם קיבלתם הדרכה או שעורים ...

ת: בטח. היו לנו ...

ש: אחרי בית הספר?

ת: אחרי בית הספר, הייתה לנו הדרכה, היה לנו מדריך.

ש: פעולות מה שנקרא.

ת: כן, פעולות. הוא דאג לנו לכל הדברים. דאג לנו לבגדים ולכל הדברים. ואז באתי

ש: בגדים קיבלתם מעליית הנוער?

ת: מהסוכנות.

ש: הבנתי.

ת: אמרתי לו – כל הבגדים שהבאת אני לא ... שום דבר. תראה מה אני לובש, הכל לקחו לי. אז הם הבינו

שהמשפחה הזו לא בסדר, העבירו אותי ישר אחרי חודש למשפחה אחרת. במשפחה ההיא אני ישבתי

אצלם קרוב לארבע שנים. גדלתי איתם והייתי איתם בקשר, אני בקשר עד היום הזה. ההם היו להם ילדים בגילי

ש: אתה היית צריך גם לעבוד אחרי העבודה ...

ת: כן. אחרי בית הספר היית בא, גומר שעורים, עוזר להם במשק החקלאי לעדור, לגרוף. אבל אתה עשית את זה עם אהבה כיוון שקיבלת

ש: יחס.

ת: יחס.

ש: זאת אומרת לא חייבו, זה לא היה חלק חובה אחרי הלימודים ... שעורים והולכים לעבוד.

ת: כן, הולכים לעבוד. זה אז היה מושג של ללכת לעבוד, אפילו לפעמים שלא רצית אבל זה היה הכיוון. הלכת עזרת ולאט לאט התרגלנו לחלוב, לרעות, ללמוד. עזרנו הרבה וסך הכל לא היה רע. ואז היה לי קשר עם הדוד שלי, הדוד שלי בא אלי ...

ש: הדוד אתה מתכוון ל-?

ת: שמש שראה אותי בחיפה.

ש: שמש מה?

ת: שמואל.

ש: שמואל, כן.

ת: הם באו וקיבלנו חופשות. בחגים היינו באים אליו להתארח והוא, היה לנו קשר. היה גם לו קשר עם המשפחה.

ש: הבנתי.

ת: ככה גמרנו את בית הספר החקלאי, ואני זוכר

ש: בית ספר חקלאי?

ת: סליחה, אני כבר מתבלבל

ש: בית ספר יסודי.

ת: בית ספר יסודי גמרנו ואני זוכר את הקמת המדינה ואת כל הפרעות שהיו גם במרחביה שהיו באים ערבים יורים וכל הבלגאן. את מלחמת השחרור עברתי שם. אני זוכר את החיילים שגרו במושב, הם יצאו לג'נין שלוש פעמים, לזרעין סליחה. הכביש הזה שהולך לכפר יחזקאל, אתה יודע.

ש: כן.

ת: שלוש פעמים עד שכבשו אותו. החיילים חזרו, היינו הולכים לעזור להם, ילדים היינו. עזרנו להם מכל הלב. ככה הגענו לכפר יהושע.

ש: כמה הייתם כבר בגרעין הזה בכפר יהושע?

ת: אנחנו הגענו ממרחביה לא הרבה אנשים. הגענו אני חושב חמישה או ששה איש לא יותר. ששה ילדים.

אמרתי לך

ש: שם פגשת את כהן משה?

ת: שם פגשתי את כהן משה.

ש: ואת בנימין מוסרי? או שאתה לא מכיר את השם הזה?

ת: אני האמת לא זוכר. ... יעקב נשיא.

ש: אה, יעקב נשיא.

ת: יעקב נשיא אני אגיד לך מי זה היה, זה בן אדם מוכר. אני מזכיר פה אחד שבא איתי מסוריה, קראו לו

יעקב נשיא. אבא שלו היה מנהל בית הספר בג'מליה.

ש: בחלב?

ת: בחלב.

ש: השכונה העשירה?

ת: האריסטוקרטית, כן. באמת הוא עוד בא לבקר אותי כשהתחתנתי ואחר כך נעלמו עקבותיו. אני לא

יודע עד היום איפה הוא נמצא.

ש: בטח עבר לחו"ל או

ת: לא יודע. אני מספר לך, הגענו לכפר יהושע. מכפר יהושע אנחנו היינו מכל מיני מקומות. לדוגמה משה

כהן בא מבאר טוביה, היו לנו חברים שבאו מתל-מונד, חבר'ה שבאו מחירות, חבר'ה שבאו מכפר יחזקאל.

אני אומר לך באנו מכל

ש: המושבים.

ת: כן, בעיקר

ש: לא מקיבוצים, אלא מושבים.

ת: מהמושבים. הם החליטו לעשות מאיתנו גרעין להתישבות. אז החליטו לחנך אותנו כבר מגיל צעיר.

באמת היינו שם איזה שנה.

ש: איך קראו לגרעין אתה זוכר?

ת: לא זוכר.

ש: לא זוכר. קבוצה כמה הייתם?

ת: היינו קבוצה די רצינית כבר. אני מדבר איתך היינו שתי כיתות אפשר להגיד קרוב לארבעים, חמישים

איש.

ש: בכפר יהושע?

ת: כפר יהושע. משם עברנו לכפר הירוק.

ש: למה?

ת: איך אתה אומר

ש: להכשרה?

ת: להכשרה ועוד תוספת אנשים מכל מיני כיוונים שהגיעו שהחליטו

ש: הבנתי. כמה זמן הייתם בכפר יהושע?

ת: בכפר יהושע שנה, שנה וחצי בערך.

ש: שנה, שנה וחצי.

ת: כן בערך ככה. שנתיים.

ש: כן. את אותם חברים שהיו בכפר יהושע, את כולכם לקחו לכפר הירוק?
 ת: לכפר הירוק. אתה צריך להבין שבכל מקום שאתה הגעת, נגיד הגעת איקס=10, אחרי כמה זמן היה איקס=6. אנשים היו מתפוררים, מתאדים. זה הולך להנה, לא מצא את הכיוון, אי התאמה או משהו, נפלטו. נפלטו מהמערכת. אז במקביל נכנסו אנשים חדשים.

ש: כן.

ת: היות ואני הייתי בכפר הירוק בבית ספר פנימיה חקלאית, מאוד נהננו שם. אבל מה, זה היה קרוב לתל אביב, לעיר. אם אתה רוצה לצאת לבלות, אתה צריך כסף. לא היה מי שיתן לנו. בשביל לעשות כסף היינו באים לעבוד בכפר יהושע.

ש: לעבוד בכפר יהושע?

ת: הם רצו אותנו כי כבר אנחנו היינו מאומנים. באנו ממרחביה, ידענו לעבוד, ידענו לחרוש, ידענו לחלוב, ידענו

ש: אבל אני פשוט חושב, המרחק מהכפר הירוק עד לכפר יהושע?

ת: היינו באים בסוף שבוע לעבוד שישי שבת

ש: אה, בסוף שבוע.

ת: כן, או שהיינו לוקחים חופש שלושה, ארבעה ימים, היינו עוברים והיינו הולכים לעבוד. אנחנו היינו מבוקשים כי ידעו שהחבר'ה האלה באים ומתחילים לעבוד בבוקר מצאת החמה, איך אומרים ש: עד צאת הנשמה.

ת: עד צאת הנשמה. האמת נתנו לנו יחס טוב, שילמו לנו טוב. ידעו שמאיתנו היו מרויחים והעבודה זזה. להעמיס חבילות חציר. היום אני יושב וחושב איך הייתי מעמיס עגלות עד למעלה חבילות חציר ארבעים חבילות

ש: מרימים את זה עם הקלשון למעלה.

ת: עם הקלשון למעלה. הייתי עולה, מסדר, מוריד. אם הסוס משתולל היה צריך לאלף אותו, כי היה לי בעל בית שלימד אותי במרחביה איך לפרזל סוסים, איך לאלף סוס. הייתי רוכב מצוין. למדנו את העבודה.

ש: כמה זמן הייתם בכפר הירוק?

ת: בכפר הירוק הייתי בערך שנתיים.

ש: שנתיים.

ת: אבל מה, כל פעם שהייתי נוסע לכפר יהושע והייתי עובד, אז כשהייתי נשאר לישון אז ישנתי ב, היה איזה בית במרכז הכפר, היתה אשה שקראו לה גיטה שהיית בא לשם ומקבל ארוחת בוקר, צהריים, וגם מיטה לישון. לא היית משלם על המיטה, על האוכל. אז היינו מרויחים והיינו נותנים לה. שם הכרתי אחד, יהודי אחד שהיה לו משק במושב. הוא היה אוכל שם בדרך כלל ארוחת צהרים וארוחת ערב. הבן אדם הזה כל פעם היה נעלם. אז פעם עבדתי אצלו אני זוכר במשק ואצל השכן שלו. פעם פעמיים ביקש ממני - אהרון, אני לא אהיה כמה ימים, תפתח את הממטרות בערב או בבוקר תסגור או את זה. נתן לי לעשות לו דברים או טובות מהצד. בסדר. היה מביא לי שוקולד. הבן אדם הזה התחיל לדבר יום אחד שהוא מסתובב בכל העולם, שהוא היה בכל העולם. אני כבר הייתי 17, 17 וחצי. אמרתי לו - אתה יודע מה? אני מת

לראות את העולם. אני באתי מסוריה, באתי לישראל, לא ראיתי שום דבר. הוא אומר לי - אתה רוצה

לראות את העולם? תלך לחיל הים. אמרתי לו - מה לי ולחיל הים?

ש: רגע, אז אנחנו עכשיו הגענו ל-1950?

ת: אנחנו הגענו ל-1953.

ש: אה, כבר הגענו ל-1953?

ת: '50 באתי, '40, תקשיב רגע

ש: כמה זמן הייתם בכפר הירוק?

ת: בכפר הירוק הייתי ב-52' עד 53'. התגייסתי ב-15 לתשיעי 53'. הייתי בן 17 וחצי.

ש: כן.

ת: כי הדוד שלי היה צריך לחתום לי.

ש: מה עם הגרעין? מה אמרת לי

ת: הגרעין היה בכפר הירוק. הגרעין, הם המשיכו עוד חצי שנה. הם התגייסו חצי שנה אחריו ...

ש: זאת אומרת הם היו מה שנקרא בשל"ת, משהו כזה?

ת: כן. הם התארגנו וכבר היו לנו

ש: מה קרה איתם אחר כך, הם באמת הקימו ישוב?

ת: הם עלו לכיש. הם הקימו את אזור לכיש.

ש: כל הגרעין הסורי הזה?

ת: כן, הם עלו לאזור לכיש, שתדע.

ש: איזה ישובים הם הקימו?

ת: בלכיש, מושב לכיש.

ש: זה משהו חדש שלא שמעתי אף פעם.

ת: אז תשמע, מושב לכיש.

ש: הגרעין הזה מהכפר הירוק ייסד מושב

ת: לכיש. זה הגרעין הראשון

ש: את חבל לכיש או את מושב לכיש?

ת: חבל לכיש, מושב לכיש. הם הראשונים שעלו שם.

ש: כנחלאים?

ת: כן.

ש: הם היו כהאחזות?

ת: כן, כהאחזות נח"ל. הם עלו

ש: אהה, אבל אחר כך הם לא נשארו שם, לא?

ת: הם נשארו שם.

ש: אה, והם חיים שם?

ת: כן, כן.

ש: עד היום אתה מכיר שם אנשים?

ת: כן, מי שאני, משה יודע. אם תתפוס את משה הוא יסביר לך. כי משה היה אצלם בביקור, הוא בקשר איתם. אני אתן לך את הטלפון שלו. הייתי אצלו בבית, אני מכיר.

ש: רק אתה לא מתכוון אולי למה שנקרא מול טול כרם, ניצני עוז?

ת: רגע. הביאו אותנו למושב ניצני עוז. היינו שם שישי שבת. הם רצו לראות אם אנחנו יכולים להתאקלם עם החברה האלה. הם היו יותר מבוגרים מאיתנו.

ש: גם שם היה גרעין סורי אתה יודע?

ת: נכון. גרעין סורי היה שם ודמשקאים וחלבים. היו בהתחלה. הביאו אותנו אני זוכר שישי שבת לניצני עוז. כנראה שזה לא מצא חן בעינינו. כנראה היתה החלטה אז ... מזכירות וכל זה. החלטנו שזה לא זה. חזרנו, לקחו אותנו לכפר הירוק ואז עוד פעם תיגברו אותנו ואז משם הם עלו למושב לכיש.

ש: למושב לכיש?

ת: כן.

ש: זאת אומרת שעד היום יש שם כמה חלבים, דמשקאים

ת: כן, אתה תמצא שם, כן.

ש: כן? זה מענין מאוד.

ת: אני חוזר אחורה. אני הייתי

ש: ... לחיל הים.

ת: לא, אני עוד לא הגעתי לחיל הים. אני הייתי אמור להמשיך למושב לכיש. לגמור את הכפר הירוק ולהמשיך למושב לכיש. אלא שסיפרתי לך שניתקלתי ביהודי הזה שאשתו התגרשה ממנו, אחותה של אשתו היא נהרגה בדרך לפטרה, על שמם השיר הסלע האדום.

ש: מה שם המשפחה, אתה זוכר?

ת: רגע אחד, אני אגיע אליה. הוא יום אחד אמר לי – אתה רוצה לראות את העולם? תלך לחיל הים. אמרתי לו – יא אחי, איך אני אלך לחיל הים? אני לא מכיר אף אחד. אז הוא אומר לי, והוא אהב אותי, כי אנחנו היינו באמת

ש: סמך עליך.

ת: כן. הייתי תמיד עוזר ... לא כמו היום אתה עובד שעה אתה בא לבן-אדם - עבדתי שעה. פה הייתי הולך עוזר לו מסדר לו. אמרתי לו – סידרתי לך זה, היה מבסוט. אני רק מבסוט בשביל החברה, אתה יודע, היחס.

ש: כן.

ת: האנשים האלה, היה מביא לי שוקולדים וזה. האנשים האלה באמת. אמר לי, יום אחד הוא אומר לי – אתה רוצה להגיע לחיל הים? טוב, תביא לי חתיכת נייר. ... לי שם כמה שמות על הנייר. תיסע לחיפה, יש סטלה מאריס, יש שם מפקדה של חיל הים. תמצא קצין בשם זה וזה, תן לו את הפתק ואתה בחיל הים. אני אומר לחבר שלי – אני חושב שהוא צוחק עלינו, זה איך אתה אומר מתיחה גדולה. אבל מה יכול להיות?

בוא נלך להסתובב בחיפה. כל יום בערב בארבע וחצי היה אוטובוס שהיה יוצא לחיפה וחוזר בעשר בערב. אמרתי לו נלך לקולנוע, נחזור. אבל מה, נצא, לפני הקולנוע נרוץ לסטלה, ניתן את הפתק. ש: כן.

ת: ובאמת אני מגיע לסטלה מאריס בארבע וחצי, בדיוק החיילים יוצאים הביתה. אני רואה הרבה חיילים בחוץ. אז אני שואל על הקצין זה וזה. אז אחת החיילות אמרה – אני זה הבוס שלי. אמרתי לה – אני צריך לתת לו מכתב. טוב, תן לי אני אתן לו. לא, אמרתי לה, רק אני נותן לו ביד. אמרה לי – בסדר, בוא איתי. הכניסה אותי. נכנסנו באמת לתוך המנזר. היום זה מנזר של הכרמליטים. נכנסתי באמת מצאתי את הקצין הזה. אז הוא דיבר איתי כמה מילים, לקח את הפתק, קרא, היה רציני. הוא אומר לי – בסדר. אמרתי לו מה? הוא אומר לי – תשמע, הנה זו הכתובת שלי, נתן לי דואר צבאי שלו, קוראים לי כך וכך. שמור את זה אצלך. ברגע שאתה מתגייס. אמרתי לו – אני הולך עכשיו להתגייס לבקש מדוד שלי שיחתום לי. בן 17 וחצי אני צריך לצבא. אומר לי – בסדר, ברגע שאתה מתגייס. יש לך מספר אישי, תכתוב לי, אני אטפל בזה. היתר זה אצלי. אמרתי לו בסדר.

ש: כן.

ת: מאותו רגע לא היה מענין אותי כלום, רק להתגייס. הלכתי לדוד שלי, בכוח תפסתי אותו, הלך חתם לי. באמת תוך שבועיים התגייסתי. גייסו אותי, הגעתי לבקו"ם ושם אני נתקל בחבורה של איזה עשרים חבר'ה שגמרו בית ספר ימי בעכו. ולאן אלה הולכים? לחיל הים. אני מהר כתבתי, שלחתי, סידרתי. יום אחד ההם נעלמים, לקחו אותם לסרפנד. אני נשאר, אמרתי – ההוא בטח עבד עלי. טוב, בסדר, לא חשוב. המשכנו, אחרי כמה ימים קראו לנו לעלות, בבוקר מעירים אותנו. באה שיירה של איזה עשר משאיות, כל החיילים הטירונים, הבנתי שאנחנו הולכים לטירונות בחי"ר. מתחילים לנסוע. אני שומע באוטו השלישי ליד השומר קוראים לי – מי זה שמש? אני רק שמעתי המילה שמש בעטתי בקיטבג קפצתי למטה אמרתי אני שמש. הוא אומר לי – אני מחפש אותך שלושה ימים, איפה אתה? אני אומר לו – אני פה כל הזמן הייתי. בשמונה תלך למשרד.

ש: כן.

ת: באתי למשרד שלחו אותי להתאמן בסרפנד כאשר החבר'ה שלי, אלה שהיו מחיל הים אמורים להיות, הם כבר התחילו את האימון שבוע לפני. אני פשוט הצטרפתי אליהם אתה יודע. ואז בסוף הקורס מגיע קצין מיון וכל אחד אומר מה הוא רוצה. הוא מסתכל ואומר לי – אדון שמש, רוצים אותך בחיל הים. אמרתי – לא יודע מה עושים. הגעתי לחיל הים, לא יודע מה עושים למעלה, לא יודע מה עושים. ההוא שואל אותי, הרס"ר, הגעתי לספינת טורפדו

ש: מאיפה יש לך יחסים עם האיש הזה?

ת: לא, לא ידעתי, האיש הזה לא יודע איך קוראים לו. ידעתי איך קוראים לו, סליחה, תכף אני אגיע לשם שלו. אני זוכר שהגעתי לספינות טורפדו, היה שם רס"ר ספרדי כהן. הוא ראה אותי, שמע שאנחנו חלבים. היתה לו חיבה לספרדים נחמדים. אז הוא אומר לי – תגיד לי אהרון, איפה אתה רוצה לעבוד? סיפון או מכונה? אמרתי לו – תסביר לי מה זה? אמר לי – סיפון זה למעלה באויר, מכונה למטה. אמרתי לו – שים אותי באויר. אמר לי בסדר. בוא נקצר, נלך עכשיו, כעבור שנה

ש: כשאתה אומר ספינת טורפדו למה אתה מתכוון?

ת: ספינת טורפדו של חיל הים.

ש: כמה צוות היה שם?

ת: צוות עשרה, שנים עשר איש.

ש: רק שנים עשר?

ת: כן, כל העובדים

ש: עם קצין כמובן.

ת: כן, קצין ...

ש: הוא רב-חובל.

ת: כן, קצין רב-חובל.

ש: הבנתי. ואתה היית על ספינה כזאת.

ת: כן.

ש: כמה ספינות אז היו לנו כאלה?

ת: היו לנו בערך עשר ספינות. היו ספינות משמר, ספינות טורפדו. היו כל מיני ספינות. טורפדו ...

ש: הבנתי. איפה הבסיס של זה היה?

ת: פה, בשייטת.

ש: פה בחיפה?

ת: בחיפה. השייטת הקטנה קראו לה.

ש: אבל היה לה מספר.

ת: שייטת חמש.

ש: שייטת חמש?

ת: כן, זה הספינות טורפדו. כעבור שנתיים אני זוכר יותר מאוחר, אני התגייסתי לחיל הים, מתי פרצה

פרשת לבון? '62?

ש: משהו כזה, כן.

ת: אז מתברר לי שאותו יהודי שרשם לי את הפתק מי היה? ראש רשת הריגול במצרים עד שנת '52.

אברהם דר.

ש: אברהם דר, כן.

ת: תבין, אני לא ידעתי ואמרתי לך במושב אף אחד לא סבל אותו כי הוא היה נעלם. אז אמרתי אני מת

לתפוס אותו. אחר כך תפסתי אותו איזה יום אחד, הוא היה בחיפה ראיתי אותו באיזו הזדמנות, נפלנו אחד

על השני, זכר אותי. תראה מה זה מילה של בן-אדם.

ש: כן.

ת: באמת בזכותו ראיתי את העולם.

ש: עכשיו, זה בסדר

ת: וזהו.

ש: לא, עוד לא גמרנו.

ת: עכשיו אני איתך.

ש: או, יפה. עכשיו תראה, אתה הגעת לספינת טורפדו?

ת: כן.

ש: ובשלב כלשהוא, הרי אתה הגעת איתי עד ל-62', כבר היית ב...

ת: עוד לא. חכה, מה שאני מדבר איתך עכשיו, קפצתי קצת. אני למעשה התגייסתי ב-53', סוף 53', הגעתי לחיל הים תחילת 54'. עברתי, כבר הייתי בחוץ לארץ, הייתי חודשיים בצבא כבר הייתי ברודוס, קפריסין, אתונה.

ש: ... ספינות טורפדו.

ת: עם הספינות. הפלגנו עם ספינות האם. יצאנו אפילו לעזור בחילוץ, היינו פעם, היתה רעידת אדמה באחד האיים ביוון ואנחנו השתתפנו בעזרה. גם כן עזרנו, ואז נכנסנו, חזרנו לאתונה, ואז היוונים קיבלו אותנו כמו מלאכים. באף מקום לא רצו לקחת כסף. הלכת עם מדי חיל הים, זה היה הויזה.

ש: כי באתם לעזור.

ת: לא, באנו אחרי העזרה ואז פירסמו.

ש: אה, הבנתי.

ת: הרופאים שלנו ואנחנו עזרנו.

ש: אני רוצה שנתמקד בדבר המיוחד הזה שאתה יוצא כמעפיל מחלב ויוצא לך עם ספינת הטורפדו גם להביא יהודים וכל מיני מבצעים וכולי. זה הייתי רוצה כאן כמה שאלות כי זה באמת חשוב לי, כי הנה שוב העפלה יש. אתה אומר לי שיצרו מכם, אמרת לי בטלפון שיצרו מכם קבוצה של נבחרים והעלו אתכם על ספינת טורפדו מיוחדת שעשתה את המבצעים האלה או משהו כזה.

ת: היתה כן, האמת תוך כדי שאני הייתי בשייטת חמש כבר עברתי קורס שלב א, שלב ב'. הייתי מומחה לתותחים. תפסנו את הענינים מהר. אז ביחידה הזו הם הקימו ספינה מיוחדת, היום אפשר לדבר

ש: ספינת טורפדו?

ת: ספינת טורפדו שתבין זה ארבעה מנועים וזה עושה רעש אדיר. בספינה הזו שאני אומר לך מיוחדת

שמו לה משתיקי קול מה שנקרא שלא יעשה רעש

ש: שתוכל להתקרב עד לנמל בבירות.

ת: בדיוק. זה לא כמו, אתה יודע מה, זה היה רעש אדיר. מנועים של מטוסים שם היו. לספינה הזו הרכיבו

צוות מיוחד. אני ועוד אחד

ש: איך קראו לספינה? היה לה שם מיוחד?

ת: אינני זוכר, 205. מגורי היה הסקיפר, וכל פעם שהיה מזעיק "מגורי מחכה לך" ידענו שהערב בשש צריך להיות אצלו בספינה.

ש: אהה. זאת אומרת שזו לא היתה ספינה קבועה שלך, אלא ספינה שנועדה למשימות מיוחדות.

ת: כן. אז אנחנו היינו צוות מיוחד עולים עליה ופה האמת

ש: אבל אמרת השם מגורי, מה זאת אומרת מגורי?

ת: מגורי קראו לו, היה תימני.

ש: זה היה מפקד הספינה?

ת: כן.

ש: מגורי מה?

ת: מגורי אני לא זוכר. זה היה השם שלו, מגורי. איתו

ש: או קיי. אז הוא היה קצין גם אם כך.

ת: קצין סגן. איתו עלינו והיינו יוצאים והגענו לבירות כמה פעמים אני זוכר והייתי יורד לחוף להוריד אנשים, להביא אנשים.

ש: אתה ירדת אישית לחוף ... הצוות?

ת: כן, אישית לחוף. היינו אנחנו הצוות של הספינה. חלק היינו יורדים בסירת גומי, מורידים אנשים מביאים אנשים, מחזירים אנשים. אף פעם לא ידעתי מה מו מי. לפעמים היו תקלות. אנחנו לא פחדנו. היינו אז גברים. עולים.

ש: אז אם אני מבין נכון, פשוט עם הספינה, ספינת הטורפדו הזו שקראת לה

ת: 205.

ש: 205 ...

ת: גם יכולה להיות ספינה אחרת. לא תמיד זה

ש: כן.

ת: אם היא היתה לא בסדר היינו לוקחים את הספינה האחרת באין ברירה. אבל בנו צוות מיוחד

ש: אה, הבנתי. הצוות היה מיוחד

ת: כעקרון היינו תמיד מבצעים כל מיני פעילויות וכל מיני משימות כאשר אני אף פעם לא ידעתי מה אני עושה באותו לילה.

ש: הבנתי.

ת: אם אני הייתי במצרים באותו לילה או למחרת במצרים או בירות או הייתי בסוריה, בטרטוס, בכל מיני מקומות. אנחנו היינו נוסעים

ש: גם הגעתם לטרטוס?

ת: היינו נוסעים לכל המזרח התיכון.

ש: ללאטקיה?

ת: לאטקיה.

ש: לאטקיה גם כן. עכשיו תראה, השאלה היא כשיצאתם למשימה, הובלתם לשם אנשים נכון? גם העברתם אנשים, אנשי מוסד בדרך כלל. אותם אנשי מוסד יצאו כדי להביא יהודים מכאן או פשוט למשימות שלהם ושכחתם מהם?

ת: גם יהודים הם הביאו וגם היינו מבריחים דרך הים וגם היינו מביאים יהודים וגם היינו מביאים אנשים שאותם לא הכרנו. היינו מחזירים לארץ. אני לא ידעתי אבל, אף פעם לא, היו מכניסים אותם שלא נראה אותם, אתה יודע, באיזה מקום. העבודה שלך היתה רק להביא ולהחזיר.

ש: יפה, אבל אני מבין שהעבודה שלך היתה יותר מזה. אתם גם הורדתם אותם עם אותן סירות
ת: גומי.

ש: קומנדו או גומי, זודיאקים נכון?

ת: קטנים, כן.

ש: קטנים, וממש מכניסים אותם לחוף, לחוף לבנון.

ת: בדיוק. לחוף, אבל אז לא כמו היום

ש: לאזור הנמל?

ת: לא. אף פעם לא שם. תבין, אז לא היו מנועים, אז המנוע היה הידיים שלנו, היינו חותרים.

ש: אה, כן, הבנתי.

ת: היום יש מנועים, יש זה.

ש: בגלל שהתקרבתם די קרוב לחוף בטח.

ת: היינו ... די קרוב והיינו מורידים בכל מיני חורים. זכורני פעם אחת נכנסנו לנמל בירות, לא זוכר אחת

הספינות אנחנו שומעים שהרמזור האיר על הספינה. אז יוחאי, אחד הפרוג'קטורים

ש: המגדלור.

ת: לא המגדלור. אחד הפרוג'קטורים שמאיר, אז יוחאי אז אני זוכר נתן צעקה ...

ש: מי זה יוחאי?

ת: לימים מפקד חיל הים. יוחאי בן-נון.

ש: הוא גם כן היה בספינה?

ת: במבצעים מיוחדים היו באים אנשים מיוחדים. הבנתי?

ש: אה, אז לא מגורי.

ת: מגורי מפקד הספינה אבל הוא בתור, גם הרמטכ"ל היינו לוקחים כמה פעמים להפלגות האלה.

ש: אה, הבנתי.

ת: קצינים בכירים היו משתתפים, אבל אתה אף פעם לא ידעת מה אתה עושה. היו לי כמה פעמים

הרמטכ"ל, אלוף הפיקוד היה מפליג, וזה וזה. בשושו, לא ראית, הם לא היו באים עם המדים, אבל אתה

ראית.

ש: ... הם היו מגיעים בבגדים אזרחיים?

ת: כן. היום מותר לדבר. אני אתן לך דוגמה

ש: אבל השאלה שלי היא יותר לגבי היהודים. מתי, כמה פעמים הרגשת או ידעת שאתה מביא יהודים

מסוריה או לבנון?

ת: אף פעם לא ידעתי מה אני עושה באותה משימה.

ש: אבל אחרי

ת: אבל אחרי זה היה לך סיפוק אדיר. אני רוצה שתדע שחיל הים גם חילץ בזמנו את היהודים מפורט

סעיד. מאיזה משפחות? מאלה מהמשפחות שהרגו אותם, שתלו אותם. אז החליטו להעלות את המשפחות

שלהם.

ש: כן.

ת: היה לנו אז סגן-אלוף בחיל הים, איך קראו לו? ליובה אליאב.

ש: אה, ליובה אליאב?

ת: ליובה אליאב אם שמעת עליו

ש: כן, כן.

ת: אם תצליח להגיע אליו תדע הרבה מאוד ממנו.

ש: אבל הוא לא היה כל כך בסוריה? הוא היה יותר ב

ת: אין מקום שהבן אדם הזה לא היה.

ש: כן?

ת: הוא במקרה פיקד על הפעולה שמפורט סעיף שהוציאו את המשפחות.

ש: מתי זה היה בערך?

ת: 56'.

ש: 56', כן.

ת: מבצע 56'. אני השתתפתי במבצע 56'. השתתפתי בכיבוש איברהים אל-אוול בזמנו כשהיא באה לחיפה אנחנו באנו, הייתי באנגליה קרוב לשנה.

גברת שמש: יש לו בעיתון "במחנה" כתבה שהוא האיש הראשון שעלה על איברהים אל-אוול.

ש: אתה האיש הראשון שעלה על איברהים אל-אוול? כי בטח היית דובר ערבית, זו הסיבה שהעלו אותך, נכון?

ת: מי ראיין אותי?

ש: ... את העיתון הזה, זו לא בעיה.

ת: אתה יודע מי ראיין אותי בנושא הזה?

ש: נו?

ת: אלי לנדאו, שלימים היה ראש עיריית הרצליה.

ש: אה, כן?

ת: הוא היה בצנחנים עיתונאי. בעיתון במחנה הוא היה כותב.

ש: עכשיו יש לי לגבי, ולאחר מכן נגלוש לנושאים אחרים, לגבי הבאת היהודים. מתי אז היה המבצע

הראשון שאתה יודע שהביאו יהודים מבירות או מחוף בירות או בסביבה?

ת: כל הזמן. אפילו ב-54'. היינו מביאים יהודים גם בספינות, גם בצוללת

ש: גם בצוללת?

ת: גם בצוללות היינו מביאים. אני זוכר שפעם

ש: אבל אתה לא היית על הצוללות.

ת: לא הייתי בצוללות.

ש: אבל שמעת על

ת: כן. אני זוכר ערב אחד שהביאו צוללת וגולדה היתה באזור נכנסה. מביאים לפני גולדה אנשים שהגיעו עכשיו. אמרו לה – אלה חלבים סורים טריים.

ש: רגע, אז אתה רוצה לומר לי שהביאו אותם מחוף סוריה, לא מחוף בירות?

ת: לא, מבירות. אני את האמת אף פעם לא ידעתי באיזה חוף אנחנו עוצרים. תמיד היית צריך להזהר. תיכף אני אגיע לנקודה שאני כמעט והלכתי גם פעם. הבאנו את היהודים האלה לגולדה בבסיס של חיל הים פה בנמל. היא התחילה לחבק אותם ולנשק ואז היא אמרה, היא השביעה אותנו – כל יהודי שאתם מביאים תזכרו זה עולם ומלואו.

ש: באיזו שנה זה היה בערך?

ת: בזמן השלטון של גולדה. זה היה בסוף שנות הששים.

ש: כשהיא היתה כבר ראש ממשלה?

ת: כן, היא היתה ראש ממשלה. אבל לפני זה גם היא היתה באה ומבקרת הרבה בחיל הים.

ש: אז זה בסוף שנות הששים.

ת: סוף שנות הששים.

ש: כל פעם שהיו יהודים מגיעים היא היתה מגיעה לחיל הים?

ת: כל הזמן, כל הזמן. כי תראה הצמרת, היא היתה, הסברתי לך, אנחנו היינו מפליגים, אף פעם לא ידעת איזו אישיות תהיה הפעם איתך. פעם רמטכ"ל, פעם מפקד חיל הים. אנחנו עשינו את העבודה שלנו, הקפטן נותן את הפקודות. ההוא היה מהצד. הוא יכל להתערב בחירום, אבל כל הפעולות היה עושה זה. הוא היה בא בתור נספח לראות את כל הענינים.

ש: הגיעו גם הרבה אנשים בבגדים אזרחים, אנשי מוסד וכל ... אבל אני שואל לגבי הפעילים שהביאו את העולים. היה מישהו מרכזי שראית אותו הולך ושב ככה להביא עולים?

ת: כן. היה מישהו

ש: את השם אתה זוכר?

ת: שמות אני לא זוכר

ש: אבל היה מישהו כזה קבוע.

ת: היה פעם מישהו קבוע והיה, לתת לך דוגמה, יום אחד ביקרתי והלכתי בשבת בטנטורה, אני נתקל בבן אדם. אתה יודע, הסתכלתי עליו הייתי מהופנט, כי אני, הבן אדם הזה הזכיר לי את הלילה. ליטף אותי ואומר לי – תמשיך חבוב, הכל בסדר, אל ... לא רצה ליצור איתנו קשר.

ש: כן, בהחלט. מאיזו תקופה עד איזו תקופה הביאו את היהודים שאתה היית בחיל הים?

ת: אני מדבר איתך על היהודים למעשה עד שנת 70'. אני זוכר עד 70'.

ש: למה דוקא 70'?

ת: אני זוכר כי אתן לך דוגמה, בשנת 64' לקחו מאיתנו בחיל הים כל דוברי המרוקאית, כל המרוקאים שלנו, לקחו אותם שלחו אותם למרוקו. ואז עזרו שם בהעפלה ואני זוכר כמעט גם אני הצטרפתי לזה, ברגע האחרון לא רצו לוותר עלי באניה כי הייתי חיוני, אתה מבין? אבל החבר'ה האלה נסעו לגיברלטר והם היו מעבירים יהודים ממרוקו לגיברלטר, לחופי ספרד. היו מבריחים אותם בלילות.

ש: ... שנת 70' לגבי ההעפלה מלבנון.

ת: אני זוכר עוד בשנת 70' אני זוכר שהיה המקרה הזה שסיפרתי לך עם גולדה שאז היתה ראש ממשלה והביאו לה את זה. אז הסבירו לה שהביאו את זה בצוללות. כי גם הפלגתי עם הצוללות שלנו.

ש: גם הפלגת עם הצוללות? באיזה תפקיד?

ת: לא, עם הצוללות הפלגתי בתור שאני הייתי לוחם נגד צוללות, ואני אתן לך דוגמה – כשהצוללות באו לארץ, הפלגתי עליהן עוד בצרפת

ש: על איזה צוללות אתה מדבר? הלוייתן?

ת: הראשונה-הראשונה זה היה התנין.

ש: אה, התנין?

ת: הראשונה שהגיעה.

ש: אז עם התנין עשו את המבצעים האלה?

ת: לא. כל הצוללות. הצוללות היו עובדות בשקט. אף פעם לא ידעת מה הן עושות.

ש: לא, אני פשוט רוצה להיזכר. היה לנו תנין

ת: רהב.

ש: רהב.

ת: בדיוק, הראשונות.

ש: כן. הם השתיים הראשונות.

ת: השתיים הראשונות.

ש: כמה יכלו לעלות עוד נוסף

ת: לא, לא. בצוללת יכלו לקחת כמה אנשים.

ש: בודדים?

ת: בודדים.

ש: חמישה לא יותר.

ת: בודדים. חמישה לא יותר. אתה מבין, היו מבריחים בעיקר את האנשים שהיתה סכנה לחיים שלהם או אנשים שכבר, שעבדו איתנו וכאלה שהיו משת"פים שהיה פחד שהם ייחשפו.

ש: משתפי פעולה, כן.

ת: אז במקרים כאלה אתה היית מסתכן בשביל להציל אותם על מנת שלא

ש: הבנתי. לדעתך כמה, מתוך השנים, כמה יהודים בערך בשנות החמישים, בשנות השישים? תעשה לי

קצת סדר מבחינה סטטיסטית אם אתה

ת: אין לי מושג.

ש: כמה פעמים עשו את זה שאתה השתתפת?

ת: אני יודע שכל יהודי שרצה לעלות יכול היה להגיע לישראל.

ש: גם בשנות החמישים ... ספינות הטורפדו שלך.

ת: כן. אתן לך דוגמה – ההורים שלי באו ב-58, 59' לארץ, כאשר איך הם הגיעו? הם עזבו את הבית איכשהו והם אמרו שהם נוסעים ליוון. אבל מה, איך שהם יצאו לתורכיה לאסכנדרון, אתה יודע מחלב לאסכנדרון, שם לקחו אותם לאיסטנבול ושם הם עלו על האניה מרמרה קראו לה ...
ש: נכון, יפה מאוד.

ת: מרמרה ובמרמרה הם באו לארץ. מרמרה היה לה קו קבוע חיפה – איסטנבול. הם אמרו לסורים, הם שילמו הון כסף, והסורים עשו להם את המוות - איפה הבן שלך? כי אני נעלמתי והם לא מצאו אותי.
ש: כן, אני מכיר את הנושא הזה.

ת: הם עלו על זה ואני אפנה אליך עכשיו, היתה לי גם בעיה. (הסורים אמרו) תמצאו לי אותו, כי הם רצו כסף גם עבורי בשביל שהם יתנו להם את הויזה לצאת מסוריה. אני זוכר כשהגעתי ב-54', נסעתי ש: הפלגת.

ת: לא, ב-54' הפלגתי אז ליוון פעם ראשונה, פיראוס, ואחר כך לקפריסין ואחר כך לרודוס. מכל מקום הייתי שולח גלויה. לא יכולתי לשלוח להורים שלי ישירות, הייתי שולח לבית קולנוע. ליד ההורים שלי היה קולנוע אולימפיה, סינמה אולימפיה. בעל הקולנוע קראו לו נדים. הייתי אומר לו נדים ש: בחלב?

ת: נדים בחלב. הייתי כותב לקולנוע זה, את הכתובת של הקולנוע ידעתי, הייתי שולח והייתי אומר לו "נדים, הארון סָלֵם עלא אַהְלִי". יעני היה מבין את הרמז הארון.
ש: כן.

ת: אז היה יודע. היה לוקח את זה והיה הולך לאמא שלי. אמא שלי אומרת – מה הוא עושה ביוון? מה הוא עושה בקפריסין? שנה יותר מאוחר נשלחתי לאנגליה קרוב לשנה ללמוד להביא את המשחתות. אז החלטתי שאני כבר כותב להורים אבל אני רוצה גם שיכתבו לי. ישבתי וחשבתי מה לעשות והיו לנו הרבה ידידות אנגליות, היו לנו. הן התאהבו בנו האנגליות. היינו יוצאים מפלימות', מבלים איתן, רוקדים בנאפי, אחרי יום אימונים. אז באתי לאחת ואמרתי לה – תשמעי, אני שולח מכתב לסוריה, כותב את הכתובת שלך ... ועל המכתב שיבוא לסוריה מאחורה יהיה כתוב אנט, אנה, אני זוכר? ג'סי.
ש: כן.

ת: הייתי כותב את הכתובת ושנדים קיבל את המכתב היה לו מאחורה ... או ג'סי מפלימות'. פתח את המכתב, בפנים כבר היה כתוב אחרת, אתה מבין, "אַלֵא אַהְלִי" וזה וזה.
ש: אתה לא ענית לי אבל לשאלה למה זה נפסק
ת: לא נפסק.

ש: אה, גם אחרי שנות השבעים?

ת: אני לא רוצה לדבר. היום למעשה, היום כבר אין יותר יהודים בחלב.

ש: כן, הבעיה נגמרה ...

ת: הבעיה נגמרה אבל כל הזמן יהודים מבירות יכלו להגיע. יתרה מזו, כשאנחנו נכנסו ללבנון ב-81, 82', אני הגעתי לוואדי ג'מיל, אמרתי לך.
ש: כן.

ת: הלכתי לחפש. אז גם כן היו עוד יהודים, העלנו אותם

ש: כן אני יודע, אנשי הסוכנות גם היו שם והמוסד.

ת: כן, העלנו, גמרנו את ...

ש: ... המבצעים האלה עם חיל הים המשיכו עד מלחמת של"ג?

ת: עד ... כל הזמן.

ש: מתי היית בחיל הים?

ת: אני הייתי בחיל הים עד, אני בחיל הים שירתתי על האוניות קרוב לעשרים שנה.

ש: וכל זמן השירות שלך אתה יודע על זה שהביאו עולים מבירות לארץ?

ת: כל פעם מבירות זה היה תחנה ...

ש: פעם זה היה, אני יודע, אתה היית על ספינות טורפדו, אבל ... הסורים

ת: ... משחתות ואחרי זה עם הסטי"לים

ש: עם הסטי"לים, יפה. אז אם כך אז הכל מסתדר לי.

ת: כל הזמן היה המשך וזה לא הפסיק, לא הפסיק. היהודים, מי שרצו להגיע יכלו להגיע.

ש: בנושא של הצוללות, מתי השתמשו דוקא בצוללות? במקרים מיוחדים?

ת: אנחנו, אני לא יודע מה היתה התכנית של חיל הים. אני יודע שהצוללות הגיעו לארץ בסביבות '59,

'60, והן נכנסו לפעולה עד היום.

ש: גם בהבאה של יהודים. אני חוזר לשאלה, למה השתמשו בפעולות מסויימות עם הצוללות דוקא? או

שזה פשוט היה

ת: תראה, צוללת יש לה יתרון ... של כלי שייט. צוללת יכולה להתקרב לחוף בלי שאף אחד יראה אותה.

מגיעה קילומטר מהחוף, מתרוממת, מורידה סירה. אחרי שהיא מורידה סירה היא יורדת חזרה למטה,

שולחת אותך, אתה מביא. זו סירה, לא קולטים כלום.

ש: כן.

ת: אז היא רואה את הסירה, היא באה חזרה, הוא בקשר אומר לה, מתרוממת, אוספת אותו ושלוש על

ישראל.

ש: יש לי שאלה נוספת – אתם הגעתם לחוף. איך יצרתם את הקשר עם האנשים שעל החוף? איך ידעתם,

איך עשיתם את החבירה?

ת: אתה תמיד יש לך סימנים, נצנצים, כל מיני דברים. זה כבר

ש: ידעתם מראש. קשר אבל אלחוט לא היה?

ת: לא היה.

ש: רק נצנצים.

ת: נצנצים ידענו ...

ש: ... מסוימת ... מסוים.

ת: ידענו, הם ידעו כבר למצוא אותנו, היו מחכים לנו ואנחנו היינו מוצאים אותם.

ש: הבנתי. או.קיי.

ת: זה מה שאתה שואל אלה הם פרטים קטנים. הלא אל תשכח שהאנשים האלה כולם מקצוענים. ידעו איך לתקשר ואנחנו ידענו, ידעו באיזה תדר להגיע אלינו. האמת, קשר לא היה בעיה. גם חזותית כמו שאמרתי לך הנצנצים וכל מיני אורות, כל מיני סימנים.

ש: אם כך אני מבין שעיקר הפעילות היתה בלילה?

ת: רק בלילה. אני אקח אותך אחורה לשנת '67 שפרצה מלחמת ששת הימים. בששת הימים אז היתה לכל אניה משימה לפתוח מעטפה ולראות לאן אתה הולך. אתה מבין? מפקד האניה פותח מעטפה, היה לנו על האניה עשרים חבר'ה קומנדו ימי מהשייטת, להנחית אותם.
ש: מבצע.

ת: כן. להוריד אותם בטרטוס. סליחה, לאטקיה.

ש: לאטקיה.

ת: הייתי רס"ר האניה ובתור רס"ר האניה על ה"נגה", היום אפשר לדבר חפשי, זה כבר.

ש: לא, יש לי עוד עדויות, אתה יכול

ת: כן. הורדנו אותם ואז אני זוכר שהורדתי אותם ואתה יודע חבר'ה אחד אחד. הם קשרו אותי, הם נקשרו אלינו עם הצוות של האניה. אז אני זוכר ביקשתי מהם שיביאו לי מזכרת מסוריה ... מסוריה. הם ידעו שאני סורי. אמר לי אחד – אני אביא לך זוג אזניים.

ש: כן.

ת: היו כמה חבר'ה, גדי קראון מכפר גלעדי. עמי איילון זה יותר מאוחר. עמי איילון לא היה יוצא לשום מבצע, "שמש על ידי" הוא היה אומר, "שמש על ידי".

ש: כן, אה?

ת: אז האמת הורדנו אותם בלאטקיה והם היו צריכים לחסל את הצי הסורי. הצי הסורי היה חמש ספינות טילים. הורדנו אותם בשש וחצי בערב. השעה היא 12 בלילה, אחת בלילה ואנחנו נוסעים עשרה מייל מלאטקיה, הולכים הלוך וחזור ככה באיטיות. לא מעוררים רושם של אניה מהירה, כי היו לנו מנועים קטנים ומנועים גדולים. מנועים קטנים לאט לאט ... גם כן כל המהירות של הגדול זה נסעת 25 קשר. לא, איזה 20 קשר? 30 קילומטר לשעה מקסימום הגעת עם האניה הזאת. כלום, זה שום דבר.

ש: כן.

ת: ואני זוכר, אנחנו מחכים לחבר'ה האלה ואין לנו קשר איתם. הורדת עשרים חבר'ה ואתה דואג להם. באחת בלילה מפקד האניה קורא לי לבוא דחוף לגשר. תעלה את כל התחמושת מה שאפשר למעלה להיות מוכנים ותבוא תהיה על ידי כי אתה דובר ערבית. בסדר, העלנו את כל התחמושת למעלה ואני עולה לגשר ופתאום אני שומע בקשר חמש ספינות מאחורינו מתקרבות אלינו במהירות. אנחנו היינו כבר בעמדות קרב. הוא אומר לי – תהיה על ידי אם צריך לדבר ערבית. תפסתי את הרופא שהיה רוסי, אמרתי לו תהיה גם אתה פה ותפסתי אותו על ידי. אני אדבר ערבית אתה תדבר ברוסית שיחשבו שאולי נטמטם אותם, אניה רוסית. פה מה קרה? אחרי שהספינות של הסורים, אניות קרב, הן באו מאחורינו, הן עברו אותנו שלוש מצד ימין ושתיים מצד שמאל, והן נסעו בחשיכה מוחלטת לפי האור האחורי בירכתיים. אתה

יודע זה אור

ש: כן, כן.

ת: כשהן עברו אותנו הן עברו אותנו במהירות. כמה קילומטרים אחרינו הן נעצרו לחשוב מי זו האניה הזו. המטומטמים האלה לא ראו את הסילוואט שלנו, אתה יודע מה זה סילוואט?

ש: הצללית.

ת: הצללית שלה. לא ראו תותחים, לא ראו זה. לא הסתרנו. אנחנו המשכנו לנסוע לאט לאט כאילו לכיוון שלהם. אז הם הבינו אם אנחנו נוסעים לכיוון שלהם זה שום דבר. בינתיים מה קרה? החבר'ה שהורדנו ישבו על החוף וחיכו לאניות. אין אניות. חיכו שהאניות יגיעו יכנסו בשביל לשים. ... זה כבר מאוחר, רק איך שהספינות האלה פתחו שוב מהירות לכיוון הנמל, שברנו את הקוד וביקשנו עזרה. הודענו שאנחנו, באזור יש חמש ספינות ואנחנו עדין לא התחברנו עם החבר'ה האלה. אמרו לנו שבעוד שלוש דקות נדבר גלוי.

ש: כן.

ת: הודיעו לנו שבדרך אלינו יבואו אלינו מטוסים וספינות לעזרה. עם אור ראשון הגיעו ספינות הטורפדו, אבל כאשר לפני זה אנחנו חברנו עם הכוח שלנו שהצלחנו לאתר אותם. הם מצאו אותנו. הם הגיעו עם טיפות הדלק האחרונות מפני שאנחנו כבר התרחקנו מהחוף. אבל עם הקשר ועם הכל הצלחנו להביא אותם לארץ. זו היתה אוירה עגומה שלא הצלחנו לעשות שום דבר וכמעט ואנחנו נפלנו. אבל הסוכריה היתה שהתקרבו לראש הנקרה ואז עלינו על צוללת מצרית. איתרנו פריסקופ מצרי, עלינו עליה והתחלנו לתקוף אותה בפצצות עומק. הזעקנו את המשחתות לעזרה, הן באו גם לעזור לנו. מה שאנחנו יודעים, שנודע לנו יותר מאוחר מהמודיעין, שאותה צוללת יצאה מהאיפוס. הצוות לקחו אותו לבתי חולים. אנחנו הצלחנו לגרום לה נזק אדיר, אבל היא הצליחה בכל זאת להגיע למצרים.

ש: כן.

ת: היא לא נכנעה. אבל אחרי שהיא חטפה כמות כזאת של פצצות, ידעו שהמצרים יותר לא יעזו להתקרב לחיפה, כי זה אתה יודע מעביר בהם חשמל. זה סתם פרשתי הצידה לעדכן אותך.

ש: עוד חוויה. עכשיו, אם אתה יכול, אם אתה יודע, כמה יהודים בערך לפי התחושה שלך, לפי כמות המבצעים?

ת: אין לי מושג. אני יודע שיהודים באו, זה לא רק אני. גם אני, אני הייתי, לתת לך דוגמה, אני ליויתי את המשחתת אילת מאנגליה. היתה גם משחתת יפו והיתה אחר כך איברהים יוצאת. כל האניות, כל זה, אף אחד לא. אני תיכף אספר לך עוד פרשה עלומה. אם אתה זוכר ב-62' מצרים וסוריה התאחדו, זה היה אז נקרא קע"מ.

ש: קהיליה ערבית מאוחדת.

ת: יפה. הם החליטו היות שהם התאחדו לסגור לנו את הצינור לחיפה. את הקו היחידי שיש לישראל לסגור אותו לים. הם התחילו על כל האניות נוסעים שלנו, אניות משא שהיו נוסעות בכיוון ההוא, היו עושות להן חראקות לפני אניות הנוסעים כאילו כמעט התנגשו ביים, להפחיד. קיבלנו הוראה ללמד אותם לקח. יצאנו, תפסנו כמה אניות, היינו עולים על האניות האלה, משתלטים עליהן, מכניסים להן מכות רצח, קושרים אותם ואנחנו היינו מפעילים ... כשאנחנו היינו עולים צוות השתלטות, הצוות היה כבר מורכב

ממכונאים, מהגאים. לקחנו את הפיקוד. לפני זה היינו מודיעים להם בקשר – stop engine, stop transmission. אתה מבין? כי אנחנו עולים על ... היינו מאומנים. בקיצור, שורה תחתונה, אחרי כמה ימים אנחנו קיבלנו, חתמנו סודיות 15 שנה לא לדבר. אני זוכר את אחת האניות, קראו לה "לוקסור סטאר", אניה מצרית.

ש: כן.

ת: אני זוכר אחרי זה כשחזרנו לארץ, אני פותח את העיתון ואני קורא "אניות מלחמה מצריות מצדיעות לאניות נוסעים ישראליות". אתה יודע איך בים מצדיעים?

ש: כן.

ת: מורידים את הדגל. הם הבינו את הרמז. מאז

ש: כן.

ת: אתה מבין, היו חותכים. לתת לך עוד רמז, חיל הים עשה המון דברים. אני השתתפתי בהרבה פעולות של הבאת רכש לארץ. כל אניה, כל כדור עד שנת '73 בוא נגיד, כל מטוס שהיה מגיע לארץ, אנחנו חיל הים היינו יוצאים לים והיינו עורכים, איך אומרים, מלווים אותו. כי היתה תקופה מתברר ב-'48, '49 חיל הים היה כמו שודדים פיראטיים. פשטו על אניה סורית, החרימו לה את כל התחמושת והטביעו אותה. היו כמה פעולות ומאז חיל הים לא לקח צ'אנס. כל אניה אזרחית שהיתה מביאה נשק, אנחנו היינו מלווים אותה.

ש: כן, ברור.

ת: הרבה פעמים יצא לנו ללוות אניה. פעם יצאנו להביא את האניה קראו לה "דניאלה בוכרד" אני לא

אשכח. היינו אז אמורים להגיע לטולון לאימון. פעם בשנה היינו מגיעים לטולון

ש: בצרפת?

ת: צרפת, כן. קיבלנו משימה לעבוד על דניאלה בוכרד. במקום שתגיע כעבור ארבעה ימים הגיעה כעבור שבוע אחרי זה, תשעה ימים. נגמר לנו האוכל. לא היו אז מנות קרב. לא ידענו שיש מנות קרב בספינה הזו. היה לך ביסקויט, סליחה, תה בלי סוכר, סרדין בקושי. חזרנו לארץ ואחר כך מיסדו את זה. אז היו תמיד מנות חירום. כבר למדו מהלקחים האלה.

ש: כן.

ת: מה שרציתי להגיד לך, כל דבר שהיה מגיע לארץ היה מאובטח. כל המסוקים שהגיעו מצרפת היינו, זה היה ...

ש: הספינות היו חייבות להיות מאובטחות.

ת: אנחנו היינו פרושים לאורך הים התיכון שאני לא יודע מה היינו עושים עד שהיינו מגיעים ... אבל היינו בחירום מוכנים.

ש: כן. מתי אתה השתחררת מהצבא?

ת: אני השתחררתי מחיל הים בשנת '83 והמשכתי לעשות מילואים עד גיל '54. היו קוראים לי לחיל הים. בן 47 הייתי משוחרר מחיל הים. אין לי, אני האמת רציתי שהילדים שלי ימשיכו בחיל הים. הגדול שלי היה שלוש שנים בחיל הים בסטי"לים, היה שלוש שנים על סטי"לים.

ש: אתה מתכוון לטל?

ת: לא, יוסי, זה שבאמריקה. טל הלך לנח"ל, חובש קרבי היה. הקטנצ'יק גם היה בחיל הים. היה בדבורים. עד היום הוא עושה מילואים בחיל הים. הוא עובד בחובלים במנועים. הוא התמחה במנועים. אבל הגדול, לתת לך דוגמה, היה שלוש שנים בחיל הים, הגיע לגיברלטר, נסע הפלגות רבות בלי לרדת. באף מקום לא ירד. הוא רצה גם כן ...

ש: היו אז ספינות אחרות, היו חייבות לתדלק

ת: היום ... התקופה ההיא זה כבר פחד לרדת כי אין לך ... מחבלים. שאנחנו הלכנו הלכנו עם דגלים גדולים. אנשי חיל הים עם מגן דוד בזמני. בזמני הלכנו, להיפך, תראה לי ישראלים ... גאוה קצת, שתהיה להם גאוה. היום זה, ואחרי זה כבר, אתן לך דוגמה – הפלגתי פעם למומבסה לקניה להביא אניה לארץ. רכש גם כן. חודש לפני ההפלגה נתנו הוראה שאף חיל לא יסתפר, לגדל שיער להיות כמו מופרעים.

ש: מאיזו סיבה?

ת: שיחשבו שאנחנו אזרחים. היינו אניה חמושה שפתאום המכס עולה ומחליטים לבדוק מה יש בקונטיינר שיש בתוך המחסן. פותחים את הקונטיינר, אני לא ידעתי את זה, איזה קצין הלך פתח לו בלי להתיעץ, ובתוך הקונטיינר היו שכובים כל התותחים, כל התחמושת.

ש: כן, הא?

ת: ההוא רואה תחמושת נבהל. אמרתי לו – רגע, תרים את היד. הרים את היד, שמת לי בקבוק ויסקי פה. תרים את היד השניה, שים בקבוק ויסקי, שיחדת אותו בשני בקבוקים, כמה לירות, הלך הביתה. ש: יפה. תגידי לי, יש לי כמה שאלות ביתיות כאלה.

ת: כן.

ש: בבית אתם שומרים על הווי חלבי, בירותי, מבחינת מזון, מבחינת מנהגים, שפה. דיברת עם הילדים בערבית, רצית ללמד אותם, כל זה?

ת: הילדים מדברים ערבית, והם אוהבים את האוכל של האמא.

ש: והמסורת נשמרה?

ת: המסורת נשמרת עד היום. לתת לך דוגמה, רבע שעה לפני שבאת היתה לי שיחה עם ארצות הברית. כלתי צלצלה - איך עושים מרק חמוץ. זו לא פעם ראשונה. היא הבהילה אותי כי היא השאירה לי פה הודעה, כי אנחנו בקשר. אנחנו פעמים בשנה בארצות הברית אצל הבן הגדול. הוא הולך לבית כנסת בחגים. חלבי אורגינל. איך אתה אומר? שומר על המסורת. הילדים אוהבים את האוכל, המסורת. אני קשור גם לעדה החלבית.

ש: זה מה שרציתי. אתה שייך ל

ת: אר"ץ, ארם-צובא. הם באמת עזרו לי במלגות ...

ש: אז אתה מכיר את עורך הדין

ת: כהן.

ש: לא כהן. יש ראש ה, בחיפה.

ת: הללי.

ש: הללי, כן.

ת: כן, בטח.

ש: אז אתם

ת: אנחנו בקשרים, אנחנו בקהילה.

גברת שמש: אבא שלי הוא דוד של משה כהן.

ש: אבא שלך שמו?

גברת שמש: יוסף כהן. הוא היה מוהל, היה רב.

ש: בחלב?

גברת שמש: לא, בבירות.

ש: סליחה, בירות. כן.

גברת שמש: ... וכאן הוא היה חזן בבית הכנסת.

ש: בשכונה הראשונה שגרתם בחיפה, איפה זה היה? שם בית אריאל?

ת: בעקיבא.

ש: אה, רחוב עקיבא.

ת: האמת, כשהייתי בעקיבא ובקניאל הייתי הולך כל הזמן לבית הכנסת של החלבים, כל החגים. אבל

היום קשה לי. עד לפני שנה אפילו לקחתי בית מלון במגדל ביום כיפור להתפלל שם. אבל היום זה כבר

קשה לי אז אני הולך פה לבית הכנסת הספרדי. אני שומר מסורת. הילדים שלי הולכים בחגים לבית

הכנסת. אני לא דתי

ש: כן בהחלט. מסורתי

ת: אבל אמרתי אם אני בראש השנה וביום כיפור, אני עושה את הפסח. אני לא רוצה לחלל את השבת,

לנסוע. הפסקתי והם כועסים עלי. אומרים לי – אהרון, אתה לא בסדר. אמרתי להם מה, הם אני ראיתי

אותם, הם באים בראש השנה ושמים את האוטו על ... אז אמרתי אני לא אוהב את ה, אבל האמת זה

אבא שלי שם, כל הסימנים בבית הכנסת יש מזכרת ונדבה. כל אנשי ...

ש: בית הכנסת של החלבים נמצא ב-?

ת: סירקין.

ש: בסירקין, כן. ליד השוק שם.

ת: בדיוק. עיריית חיפה הציעה להם קחו את בית הכנסת היכל נתנאל, אתה יודע, במקום ה"אורה". קחו את

זה וניפטר מהבנין הזה כי העירייה רוצה להשכיר אותו, להחריב אותו בשביל השוק. הם לא רצו. הם אמרו

– לא, זה המקום שלנו פה, זה פינה, יש חניה, אין בעיות.

ש: כן. כשאתה אמרת היכל נתנאל, זאת אומרת זה עוד בית כנסת אחד של חלבים או של סורים?

ת: כן, בית כנסת גם של הסורים אבל כבר שם התמעטו המנין ... הם סגרו את זה.

ש: איפה הוא נמצא?

ת: על יד קולנוע אורה. קולנוע אורה, בדיוק על ידו. תעמוד שם ... אז תעלה קומה.

ש: אהה, הבנתי. זאת אומרת היו שני בתי כנסת?

ת: כן.

גברת שמש: אבל ההוא ממש חלבי, בית הכנסת. סירקין חלבי.

ש: בסירקין זה חלבי ...

גברת שמש: חלבי מלא. שם הם היו עוד מעורב, ספרדים

ת: אגיד לך את האמת, כשאני עכשיו בא להתפלל, פעם אחרונה שהלכתי לפני שנה, שנה וחצי, אז אין כבר כולם חלבים. יש גם מרוקאים, יש גם עיראקים. העיקר שיהיה להם מנין והם מוכנים הכל רק לשמר אותו. אני מבין אותם.

ש: אני הייתי אצל הרבה מהם שם.

ת: תראה, כל אירוע

גברת שמש: היית בבית הכנסת?

ש: כן. זאת אומרת לא, הייתי של הדמשקאים.

גברת שמש: אה, למטה.

ש: למטה יותר. מתחת לשוק. משפחת חנן שם ו... מכירה את משפחת חנן?

גברת שמש: בטח.

ת: מלמדים ב, לא משפחת חנן, משפחת הפרופסורים נו? יש דוקטור, יש פרופסור.

גברת שמש: מי, רופא?

ש: לא רופא. הייתי גם אצל משפחת רופא בבית.

ת: רופא הוא מתפלל גם בבית הכנסת. זה מזכיר עירית חיפה.

ש: כן.

ת: ... כל הארועים שלי, של המשפחה, אם זה ברית, אם זה בר מצווה, אם זה שבת חתן. כל הדברים האלה

ש: הכל בנוסח חלב.

ת: בנוסח חלב. הייתי עושה את זה בבית הכנסת הזה, כי אני יש לי קשר אליהם. אני אוהב לבוא לשם.

אפילו חברים שלי שהם לא חלבים, הם למדו ממני והם גם באים ...

ש: אני מתאר לעצמי. אני התכוונתי למי שהיה מושל צור ב-82, בשל"ג.

ת: כן?

ש: שכחתי. הוא מלמד פה במכללה של הערבים. פה אתה יודע, ליד רחוב החשמל.

ת: כן, כן.

ש: יש לו גם אח שמלמד היום באוניברסיטה. פרופסור, נו, שם המשפחה ברח לי, אבל

ת: תראה, שומרים מסורת. אנחנו פעם בשנה

ש: הוא גם כן לבנוני, לכן אני פניתי אליך. הוא לבנוני, כי אני זוכר שהוא, אה, דנה.

גברת שמש: אה, דנה, בטח.

ש: אז את מכירה.

גברת שמש: בטח.

ת: אני אספר לך קוריוז שאתה אומר יהודי חלבי. הגענו באחת ההפלגות שלנו לרומא. עגנו בנאפולי ונסענו בשלושה אוטובוסים לרומא. סירנו בותיקן, עלינו למעלה להר שנקרא, עם המשחתות הגענו לנאפולי במסגרת חיל הים, עם צוללת. אז חטפנו שש-אפס מהאיטלקים בטורינו

ש: בכדורגל?

ת: לא. נבחרת ישראל הלכה וראינו בטלויזיה. עלינו למעלה לככר גריבלדי, כמו שאמרתי לך, עם דגל ישראל פה, עם חליפות שרד. פתאום עוצר על ידנו איזה רולס-רויס. יוצא ממנו איזה בחור, גבר נאה, והוא אומר – יש מישהו מבין אנגלית, אני אסביר פה על המקום. אני התפלאתי, מה פתאום הוא ... אז אני אומר לו – שוט, תרביץ. הוא מסביר ואני מסביר לחבר'ה בעברית. אני גומר את המשפט האחרון אז הוא בא אלי לאוזן בְּלֶעָרְפִי ביקול לי: אינך מוש חלבי? הסתכלתי עליו – מין קְדָרְתָּפ? אז הוא אומר לי – אני דוקטור חזן, אני יליד חלב.

ש: יהודי?

ת: יהודי. הוא אומר לי – הדיבור שלך אמר לי שאתה חלבי.

ש: כן. יש מאפיינים, אני יודע.

ת: אז הוא אמר לי – אתה חלבי? אז אני אומר לו – אז מתי הגעת להנה מחלב? אומר – לא, אני הייתי במצרים, מחלב באתי למצרים. במצרים עבדתי עד שגירשו את היהודים בתקריט, והיום אני פה. אמרתי לו – אתה מבוסט, מאושר? אמר לי כן. ואז אני הייתי אז ציוני עוד – למה אתה לא בא לישראל? אז הוא אומר לי – תגיד לי חואג'ה אהרון, בישראל אני יכול להחזיק רולס-רויס עם נהג? והנהג עומד על ידו. אמרתי לו זה לא. אתה מבין, זה כל מקום. ואז

גברת שמש: אבל איך הוא הכיר אותך? ...

ת: ...

ש: זה אני יודע, זה אני מיד זיהיתי ... שושנת יריחו.

ת: שושנת יריחו. ואז הוא לקח אותנו סיבוב אומר לי – אני רוצה שתיכנסו לרולס-רויס. נכנסנו כמה חבר'ה, עשה לנו סיבוב ברומא ... עם נהג.

ש: נו, היו לך חוויות.

ת: היו הרבה חוויות.

ש: אז זאת אומרת ככה לסיכום, ההבטחה של אותו אברהם דר שתראה את העולם, באמת התגשמה מהבחינה הזו.

ת: כן.

ש: מכל הבחינות.

ת: זה כן. אם לא הוא הייתי היום כמו משה כהן או במשרד החקלאות או באיזה מושב. ולא הייתי רואה כלום. אולי בתור תייר כן.

ש: כן.

ת: אני הכרתי את העולם. אין לי טענות. הייתי בכל ה, כולל עם חיל הים הגעתי, יכולתי להגיע גם לארצות הברית. למבצע קולומבו שנסענו לא נסעתי, רק דאגתי לצוות שאז נסע. אבל הייתי באפריקה עשרות הפלגות, אם זה לצרפת, לאנגליה

ש: עם חיל הים, חיל הים.

ת: אין לי טענות. קטאניה, פאלרמו, סיציליה. תגיד לי מקום בראש אני כבר אומר לך את המסלול.

ש: רק בסוף כל הענין, איך הגעת לבנק?

ת: אה לא, הייתי פנסיונר, אני

ש: עבדת רק סתם כמה שעות?

ת: לא, לא. אני אגיד לך, אני פנסיונר. עמדתי להשתחרר, תפס אותי קצין מחיל הים שהיה מנהל חברת קירור ובאמת הכניס אותי לחברה שאני אעבוד על המשקל ואני אז

ש: תפקיד

ת: תפקיד טוב, בכיר, בחוץ. ואז הבשר היה מגיע למדינה דרך "החברה לישראל" לפני שהפריטו אותו. אז הוא אמר לי, והוא אהב אותי מחיל הים, הוא אומר לי – אתה אמין וזה וזה, ונכנסתי לעבוד. שנה אחרי שנכנסתי לעבוד מסכן פיטרו אותו. בא מישהו אחר, אתה יודע, ראה איזה איש עם הרבה סמכויות, התחיל לקצץ. ואיך שהפריטו את הבשר, פיטרו אותי. אז הסתובבתי ב"צוות", באמת לעבודה אתה לא צריך להסתובב. אם יש לך שם טוב הכל אתה מסתדר. אמרו לי – לך תעבוד עם ... עם עורך הדין נרקיס. זוכר את עורך דין נרקיס?

ש: לא.

ת: שרץ לראשות עיריית חיפה?

ש: אולי איזה משהו.

ת: הוא היה חבר מועצת העיר. התחלתי לעבוד ובאמת הוא שילם טוב. במקום מנדט הוא קיבל ארבעה, אבל אז ידעתי שאני עובד אצלו זה הכל זמני.

ש: בטח.

ת: אחרי הבחירות, אין מה לעשות, אני הבנתי את זה. במקביל פניתי ל"צוות" ואז הבנק ביקש מ"צוות" לשלוח לו כמה מועמדים

ש: אנשי אחזקה וכל מיני כאלה?

ת: אנשי אחזקה, מרכזן, מבין בדואר, יודע קצת שפות, יחסי ציבור, לדעת איך לדבר עם בן אדם בטלפון וזהו. אז הוא עשה מבחן, מנהל המכון אז עשה מבחן, מתוך כמה הוא אומר לי – אני צריך לראיין עוד

כמה. אמרתי לו – בבקשה, תעשה מה שאתה רוצה. אני אמרתי כן כן

ש: אני אגיד לך למה הוא בחר בך, כי הבוס של הבינלאומי הוא חלבי.

ת: כן, אני צוחק.

ש: יש קשר. אולי בגלל זה.

[סוף הראיון]